

הדף היומי

מדרשית הדף היומי

הבית הרוחני שלך

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ת"

מסכת ברכות - דף יח

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

להציל ס"ת בדרך בזיון

אמרו בגמ', כשם שאסור להניח עצמות מת בשק ולרכב עליהם, כך הדין בס"ת. ואם מתירא מפני שודדים וכד' מותר.

בירחון "קול ד' בהדר" הביאו לדון, אדם הרואה גנב ובידו ס"ת, ואין באפשרותו לחלצו מידו וא"כ יכה את הגנב ומתוך כך יפול הס"ת לארץ, מצד אחד אמנם יציל את הס"ת מהגנב אולם מאידך יש חשש בזיון לס"ת שיפול ארצה.

בשו"ע הל' ס"ת (סי' רפב, ג) כתב "היה הולך במקום למקום וס"ת עמו, לא יניחו בשק ויניחו ע"ג החמור וירכב עליו, אלא מניחו בחיקו כנגד ליבו והוא רוכב על החמור.

ואם היה מפתח מפני הגנבים מותר".

ודנו באחרונים מהו ביאור דברי המחבר "מפני הגנבים מותר", האם הכוונה לכל הגאון בסעיף שאסור, דהיינו שאף מותר לישב על הס"ת עצמו מפני פחד הגנבים, או שמותר רק להפסילו לאחוריו ולא לישב עליו ואף שמפתח מפני הגנבים לא התירו.

וכתב הש"ך שם דהב"ח הסיק שאפילו במקום סכנה לא התירו לרכוב עליו, רק להפסילו לאחוריו התייר, (שם זה הוא אסור כמבואר שם סעיף א).

מ"מ מסיים הש"ך, ובודאי היכי דאפשר להחמיר בכבוד תורה עדיף אבל הלא דלא אפשר מותר אפי' לרכוב עליהם. והג"א הביא בזה מחלקת ראשונים דליתוס' שרי ולהר"ף והרמב"ם אסור, ונטינו לשונן נראית שמכריע כהר"ף והרמב"ם לאסור.

ומעתה יש לדון בנדון דידן שמעוניין להציל את הס"ת מהגנב, יש כמה וכמה צדדים לכאן ולכאן. לכאורה להסוברים שאסור לישב על הס"ת אף במקום סכנה, ה"ה הכא

יהיה אסור לגרום להפילו על הארץ אף שרוצה להצילו מהגנב. ולדעת המתירים, עדיין יש לעיין אי גם בזיון כזה שמפילו על הארץ, נמי יש להיתר, שהרי מצינו שהחמירו בנופל על הארץ להתענות המפילו וי"א אף הרואה. (עי' שו"ת ברכה בסי' ת"ל).

אמנם מאידך אפשר לומר שדוקא בדברי השו"ע שאין הדבר בודאי שזיקוהו גנבים אז אומרים שאין לנו לבזות הס"ת בודאי, ולישב עליו, מפני הספק שמא יראוהו ליסטים וכד', משא"כ להצילו את הס"ת מהגנב, הס"ת הרי כבר ביד הגנב ועומד ודאי לבזיון, (ואפי' נסא שימכדו לישראל, מ"מ כתבו אמרונם דחמור הוא, משום ברכה לבטלה שבידו הקורין בו, אף

דיש לדון בעיקר דבריהם אי הוי ברכה לבטלה כמו באחרון הגזול, ואכמ"ל בזה). ושמא התירו בכה"ג אפי' האוסרים באופן שהוא רק ספק שמפתח מפני הגנבים.

ואפשר דיש לדחות שהנה מה שהתירו להפסילו לאחוריו מפני הגנבים, אף דבעלמא אמרינן שיש זה כבודו, שאני הכא שזוהו כבודו כבודו שלא יפול בידו הגנבים, ואדרבה מחויב הוא לעשות כן ואין בזה בזיון כלל. ועוד יש לפלפל בזה.

הלומד ואינו חוזר - חזור ואינו קוצר (סמדרין טז, א.)

הגאון רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א רב העיר כרמיאל וראש ישיבת 'קרן אורה' ועוד, מסר שיעור בשבת קודש פ. ראה בעניין חיוב החזרה על הלימוד - המוטל על כל אחד ואחד שלא ישכח תלמודו. והאריך לבאר, א. שכחה היא מציאות, ואין לפחד מזה. ב. צריך להתמודד עם השכחה בכלי החזרה הלכונה. ג. מהות החזרה. ד. שיעור החזרה.

בינות הדברים המאלפים מחד ומחייבים מאידך, סיפר ששאל את מרן הא"לת השחר' כמה זה שיעור החזרה, האם לעבור על הדף בכמה דקות, האם להשקיע זמן מרובה בחזרה וכו'. שאלו מן הרב שטיינמן שליט"א, אולי יש לך מוצא וראיה לשאלתך.

אמר לו דרך הדרוש אפשר לומר כך, משה רבינו עלה למרום וקיבל תורה מסיני, במשך ארבעים יום וארבעים לילה אוכל לא אכל, מיים לא שתה, לא נתן תנומה לעיניו, וחזר על כל התורה. היה לומד ומשכחה עד שהקב"ה נתן לו במתנה. לאחר שירד למתן תורה, ונשברו הלוחות וכו'. עלה שוב לקבל לוחות שניות, ושוב לומד ארבעים יום וארבעים לילה, וכאן הבן שואל, הרי כבר למד את צריך ללמוד שוב, ואם

תאמר חזרה, הרי מסיפק לעבור על הדברים בזריזות (עי' שאלה זו רבו תירוצים וביאורים שונים).

על דרך הדרוש ניתן לומר, משה רבינו בא ללמד שמהות ושרש התורה, זה לא לעבור על הנלמד שוב בזריזות. 'חזרה' מהותה ללמוד שוב, ושלומדים שוב מבינים יותר, מתחדשים עוד חידושי תורה אמתיים, מבינים דברים שבפעם הראשונה היו חוקשים, מאידך מבררים שדברים שהיו פשוטים בפעם הראשונה, עתה באור יקרות

החזרה מוכח שאין הדברים כה פשוטים וצריך ללבוש בהם שוב.

אמר מרן הא"לת השחר', יש ראיה ברורה לכך מדברי הגמ' לפנינו בדף, כאשר טען רבי יונתן לרבי חייא, מה האיסור שהציעו יגעו בקברים הרי אין המתים יודעים מה קורה בין החיים, שהרי נאמר "המתים אינם יודעים מאומה", רבי חייא חלק עליו

בביאור הפסוק ואמר לו 'שהמתים' האמורים אין הכוונה למתים ממש, אלא לרשעים שנקראים בחייהם מתים. אבל שהוכיחו על ביאור הפסוק אמר לו "אם קרית לא שנית אם שנית לא שלשת ואם שלשת לא פירושו לך", מה ביאור הדברים הנזכרים, אומר רש"י (ד"ה לא שנית) לא חזרת עליו פעם שנית כדי שתתבונן בו!!!, מבאר לנו רש"י,

מה ענין החזרה, 'להתבונן' לא להיזכר רגע כמימרא מה מסתובב סביב הרעיון המרכזי שנלמד בדף, רק ולא! חזרה נועדה להתבונן.

כי שרש החזרה, היא רק לזכור על מדברים על במסכת, אלא כל דף ודף צריך ללמוד ולדעתו. ובאמת דבר זה אינו קל, אבל יש בו סיפוק עצום. לא צריך על הרגע להתחלה הראשון 'לדעת את כל הש"ס', לבחור מסכת אחת ועליה לחזור ולחזור לדעת בוריה ויסודה, אמת צריך לדעת את כל הש"ס, לא לשנות סדרי בראשית

לדעת אמורים, להתקדם בשאר הדברים, לומדי הדף היומי ימשיכו בסדרם, אברכים ובני הישיבות ימשיכו סדרי לימודם, אולם צריך למצוא זמן מיוחד ביום כדי לשנן ולשנן, לחזור ולחזור, לפחות על מסכת אחת!!!

אמרו בגמ' בב"מ (ב, ב) וכן בב"ק (קמ"ב, ב) אמר רבי יצחק אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה

ושעה. הובא בספר תולדות אדם (פרק ט) שרבי זעלמעל אח רבי חיים וולזינער זצ"ל, ראה אותו אדם שחוזר על תלמודו הרבה פעמים ולאחר תקופה שב וראה אותו שונה וחוזר על תלמודו, ושהתפלל הרואה על חזרה זו מהי עושה, אמר לו את דברי הגמ' במגילה ששנה ארבעים פעם ודמי ליה כמאן דזמנא בכיסיה. ורמזו בה על דברי רבי יצחק הנזכרים שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה, כדי שהתלמוד לא ישכח צריך למשמש בכל שעה ושעה וכל חזרה מועילה לדבר זה. והוסיף בספר הנהגות צדיקים, אם חפצים שיהיה התלמוד מתקיים ואם הרצון שיהיה יד וקנין בתורה וידעיה בהבנה בתלמוד ובהלכה תתאמצו ותתחזקו להתרגל בחזרה הרבה והרבה בלי רפיון ובלי הרף. והאריך מאוד בענין החזרה ועיי"ש.

סיכום הדף

נושא היום: פטורים מק"ש מחמת המת. מתים יודעים מה בין החיים או לא.

פרק שלשי' ימי שבת

הטרוד לקבור מתו פטור מק"ש [1], תפילה, תפילין ושאר כל מצוות האמורות בתורה. לדעת ר"פ, הפטור לאחר קבורת המת שעומדים לשו"ת המצוות, **כמבואר בבבלי** ואם יש לו בית אחר, סוכה שם וכו', אם אין לו בית אחר יבנה בבית חברו, או שיעשה מחיצה בינו ובין המת. ואם אין לו מחיצה יאכל ויאנו מברך [2], אבל לא אוכל יין וכו' ופטור וכו'. בשבת, אוכל בשר שותה יין וכו'. **ולרשב"י** היות והתחייב באלו התחייב בכל המצוות, **וביאר רי"ח** שרשב"י, חייב בעונה. ולרבנן פטור. **לדעת רב אשי**, המשנה פטרה מכל המצוות אף אם אין המת לפני ממש, אלא אם מוטל עליו להתעסק במת, נחשב שמוטל לפניו.

העוסקים בליווי המת, האנשים שעדיין לא נשאו את המיטה [3], פטורים מק"ש. **ואלו שנשא**, חייבים בק"ש, וכולם פטורים מתפילה.

לאחר קבורת המת שעומדים **לשו"ת נחום האבלים**, אם יכול להתחיל ולגמור ק"ש קודם שיעיניו לשורה, יקרא. **ואם לא יספיק**, לא יתחיל. העומדים בשורה, הפנימים שראויים פני האבל והם המדברים עמו, פטורים מק"ש, החיצונים, חייבים.

הטרוד בקבורת המת פטור מכל המצוות, **מסקנת הגמ'** בין אם זה 'מתו' כלומר קרובו, ולא משמר את המת, **ובין** אם משמר את המת אפילו שמת אינו קרובו. ואילו יסוד פטורים מצד עוסק במצויין אפילו אם אף שנמצאים בריחוק מהמת. **אבל כל אדם** הנמצא סמוך למת בד' אמות לא יחלף בפניו או ע"ס ס"ת בדבועו, משום 'לועג רש'.

שנים ששמו על המת, אחד קורא ק"ש ושני שומר ואח"כ מחליפים. **לדעת בן עזאי** בספניה, יכולים להניח את המת ולהתפלל שניהם בריחוק מקום מעט. **וביאר רבינו** שיש כאן ב' שיטות, בן עזאי שהתיר להניחה להתפלל וישאירו את המת בלא שומר היות ולא חשש לעכברים בספניה.

מעביר עצמות מת במקום למקום, צריך לנהוג בהם בכבוד **ולכן** לא ינחם בשק על החמור וישב עליהם [4] **אם חושש** מהוים ושושדים יכול לשבת עליהם. **וכן דברי** הס"ת.

אמר רחבה בשם רב יוחנן, הרואה את המת ואת מלווהו עובר על "לועג לרש חרף עשהו", המלווהו שכרו כמכבד ד', **ביאר רב אשי** כמה שנאמר "מלוה ד' חונן דל" וכן ומכבדו חונן אביו".

אמר רבי חייא לרבי יונתן שציוציוותיו לא יגירו על הקברים [5], כדי שלא יאמרו המתים 'מחר הם באים, ועתה הם מביישים אותנו שאינו יכולים לקיים המצוות'. **שאל רבי יונתן** וכי המתים יודעים מה קורה בין החיים, הרי נאמר "המתים אינם יודעים מאומה". **אמר רבי חייא**, בביאור פסוק זה לא בררת כל הצורך, 'המתים' הכוונה לרשעים שבחיייהם נקראים מתים, וכך ביארו "כי החיים יודעים שימותו (הצדיקים שנקראים

'במתיהם') והמתים אינם יודעים מאומה (הרשעים)". **הראיה שצדיק** במיתתו נקרא 'חי', שנאמר, "ובניו ובריו יודעין בן איש חי (להלכות פ' שאר בו אדם שהצדיק ילאו לחור מותו ונקרא חי) בר פעלים מקבצאל (ריבה וקבץ למיד תורה) וזה הכה את שני אריאל מואב [6] (המחלה ולא היה צדיק כמוהו לא בבחינת הרשע ולא בשני) והוא יד והכה את הארי בתוך הבור ביום השלל (שם שבאור) שקדוש עובד לטוב לטוב ביום קרות, שם שבאור שלמד כל תורת כהנים עובד חורפי קרב'".

רשעים קראים מתים, כמה שהתנבא יחזקאל הנביא על צדקתו המלך וקראו בחייו חלל, "ואתה חלל רשע נשיא ישראל". **וי"א** שהמקור כמה שקרא התורה לרוצח 'מת' שנאמר "על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת".

איוות אם המתים יודעים מה קורה בין החיים, א. **בני רבי חייא** יצאו לשדות ונשכח מהם תלמודם, היו עצובים, ושאל אחד את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

המחיה שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

בביתו שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

המחיה שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

המחיה שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

המחיה שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

המחיה שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

המחיה שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

המחיה שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

המחיה שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

המחיה שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

המחיה שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

המחיה שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

המחיה שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

המחיה שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

המחיה שנתן צדקה מרובה לעני, ואשתו יציערה אותו והלך ללון בבית החיים, **ושמע את ב' נשים שנפטרו** מביתה, ושאל אחת את אחיו אם אביהם שנפטר יודע מצערם, ונחלקו בפסוקים, **אחד סבר** "וכבדו בניו ידעו" וי"א "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאב" ו**ביאר רבי יצחק** שחרגיש כאבי התולעים האוכלים בבשר. **ודחו** ראוהו, זו, שיועד צער עצמו, ואין ראוהו לגבי אחרים.

הארות

[1] בתורה"ה פטור, הביאו מקור מהירושלמי "למי כיו חייך, מיים שאתה עוסק בחיים ולא בימים שעוסק במתים. [2] תורה"ה ואינו למדו רש"י שיוכל לא לברך, והם למדו אסור לברך. ועי' בריכות דבריהם כמה פרטים דבני' אונן. [3] עי' בתורה"ה הכי, מה שהביאו רש"י ואיך גרסו. [4] ביאור בתורה"ה וירכב, מהאסור לרכב בס"ת לשבת עליו, אבל במפסיל לאחוריו מותר. וכ"ש שמותר בשאר ספרים. וכן הוסיפו בד"ה אלא, שלשבת עליהם מותר מפני ליטמים, ומאחוריו מותר בכל אופן. [5] עי' תורה"ה למחר, דין דברים. ובספר דבריהם הביאו הנהגה למעשה. [6] עי' רש"י ד"ה מואב, עי' תורה"ה שני. עי' צ"ח ומהר"ץ חיות [7] לפי רש"י. ועי' תורה"ה אלא.